



Piše: Biljana Trifunović

# Zamka za kažnjavanje

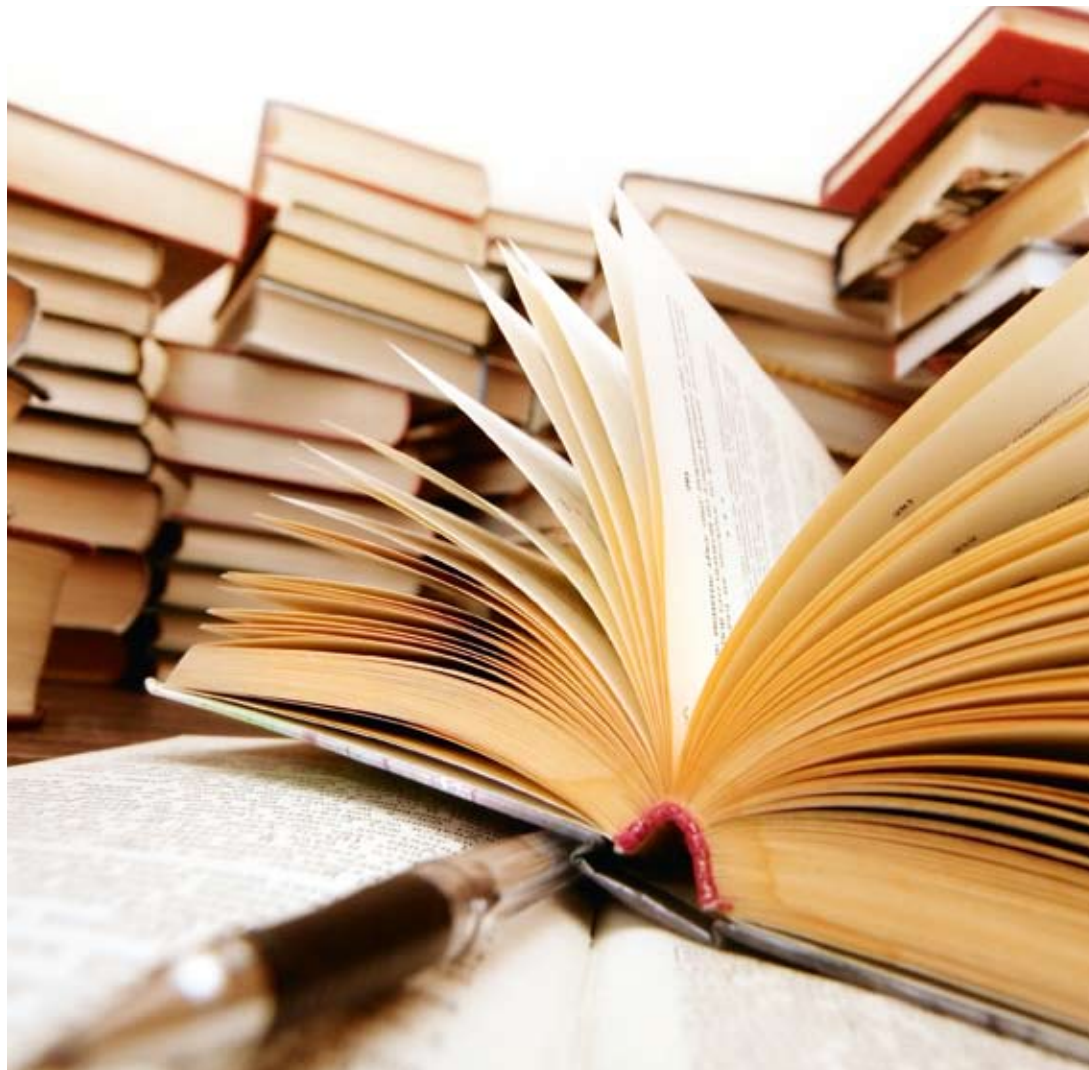
Ove godine usvojena su još dva nova zakona, i to Zakon o spoljnotrgovinskom poslovanju /Službeni glasnik RS br. 36/2011/ i Zakon o deviznom poslovanju / Službeni glasnik RS br. 31/2011/.

Oba zakona su relativno obimna i mogla bi se pojedinačno u više navrata komentarisati. Ovog puta bih se zadržala na odredbama, gde se ova dva zakona nadovezuju jedan na drugi, a radi se o obavezi rezidenta i nerezidenta o izveštavanju o određenim poslovima sa inostranstvom.

Ovi izveštaji su veoma važni, jer predstavljaju osnovu za izradu projekcije platnog bilansa zemlje, kao i za praćenje ostvarenja platnog bilansa. Da bi se postupilo po odredbama jednog i drugog zakona nije dovoljno čitanje i tumačenje. Potrebna su i podzakonska akta.

U oba zakona, zakonodavac propisuje obavezno izveštavanje, ali pri tome nigde se ne navodi po kojim poslovima sa inostranstvom privrednici su dužni da podnose izveštaj. Pri tome, čak ni u fusnoti ne navodi privrednika, koji je sledeći dokument gde će eventualno dešifrovati svoju obavezu.

Naše zakonodavno telo kao da zaboravlja da od ukupnog broja pravnih lica u Srbiji, mala i srednja preduzeća čine oko 90%. Naravno, ne zaboravljam da onih 300 najvećih preduzeća ostvaruju 50% nacionalnog dohotka. Većina malih preduzeća registrovana je i obavlja spoljnotrgovinske i devizne poslove. Retko koja firma ima mogućnost (mislim na malu) da angažuje bar jednu osobu koja će da prati i tumači propise, jer oni imaju po nekoliko uvoza ili izvoza godišnje i taj posao odrade uz pomoć špeditera. Za sve ostale obaveze prema državi očekuju da ih knjigovođa informiše.



Navikla sam da sve što kažem i dokažem i iz tog razloga navodim bitne članove oba zakona, koji se odnose na izveštavanje:

**U članu 40. Zakona o spoljnotrgovinskom poslovanju napisano je sledeće: „Vlada, u cilju unapređivanja spoljnotrgovinskog poslovanja i efikasnije primene ovog zakona i drugih propisa, koji utiču na spoljnotrgovinsko poslovanje, može da propiše obavezu evidencije ili izveštavanja o pojedinim spoljnotrgovinskim poslovima i sadržaj tih evidencija i izveštaja.**

**Primena odredbe stava 1. ovog člana ne može da ima za cilj ili za posledicu dodatno ograničenje slobode spoljne trgovine.“**

**U članu 37. Zakona o deviznom poslovanju doslovce piše: „Narodna banka Srbije propisuje rezidentima obavezu izveštavanja o plaćanju, naplaćivanju i prenosu po poslovima platnog prometa iz čl. 32. i 34. ovog zakona.**

**Narodna banka Srbije, na osnovu podataka iz izveštaja iz stava 1. ovog člana, izrađuje projekciju platnog bilansa Republike, kao analitičku podlogu za utvrđivanje ciljeva i zadataka monetarne politike i prati ostvarivanje te projekcije.“**

To znači da nas oba zakona upućuju na podzakonska akta, kao što su odluke, uredbe, pravilnici i uputstva za primenu i sprovođenje istih.

Na snazi je i dalje **Odluka o obavezi izveštavanja u poslovima sa inostranstvom /Službeni glasnik RS br. 87/2009/ koja bliže opisuje pomenute članove oba zakona i njom je propisano sledeće:**

1. Rezidenti utvrđeni Zakonom o deviznom poslovanju (obveznici izveštavanja) dužni su da Narodnoj banci Srbije dostavljaju izveštaje u poslovanju sa inostranstvom, i to po osnovu:
  - direktnih investicija nerezidenata u zemlji;
  - direktnih investicija rezidenata u inostranstvu;
  - ulaganja nerezidenata u vlasničke hartije od vrednosti, koje nisu direktne investicije, a čiji su izdavaoci rezidenti;
  - ulaganja rezidenata u vlasničke hartije od vrednosti, koje nisu direktne investicije, a čiji su izdavaoci nerezidenti;
  - ulaganja nerezidenata u dužničke hartije od vrednosti, čiji su izdavaoci rezidenti;
  - ulaganja rezidenata u dužničke hartije od vrednosti, čiji su izdavaoci nerezidenti;
  - investicionih (građevinskih) radova koje nerezidenti izvode u zemlji;
  - investicionih (građevinskih) radova koje rezidenti izvode u inostranstvu;
  - stanja i prometa na računima rezidenata u inostranstvu;
  - stanja i prometa na kontokorentnim računima, koji se vode po poslovima sa inostranstvom;
  - drugih poslova potrebnih za izradu platnog bilansa.
2. Obveznici izveštavanja odgovorni su za tačnost podataka u izveštajima iz tačke 1. ove odluke i dužni su da, ako to Narodna banka Srbije zahteva, tačnost tih podataka dokažu knjigovodstvenom i drugom dokumentacijom.
3. Obveznik izveštavanja, u smislu ove odluke, jeste i Centralni registar, depo i kliring hartija od vrednosti (u daljem tekstu: Centralni registar), koji izveštava o ulaganjima nerezidenata u akcije i vlasničke udele rezidentnih izdavalaca, koji se kotiraju na berzama u zemlji. Centralni registar je obavezan da podatke iz izveštaja iz tačke 1. ove odluke dostavlja u skladu s protokolom koji potpiše s Narodnom bankom Srbije.
4. Primljene izveštaje iz tačke 1. ove odluke Narodna banka Srbije koristi za praćenje ostvarenja platnog bilansa Republike Srbije i stanja direktnih investicija rezidenata u inostranstvu i nerezidenata u Republici Srbiji, a podatke iz tih izveštaja može učiniti dostupnim javnosti samo u agregiranom (zbirnom) obliku.
5. **Za sprovođenje ove odluke guverner donosi uputstvo. Kraj Odluke.**

**Knjigovođe su knjigovođe,** bore se sa MRS-ovima, porezima, obračunima plata i još mnogo toga. Njih, uglavnom, ne zanima spoljna trgovina, što se tiče deviznog poslovanja dovoljno im je da proknjiže devizni priliv i odliv. Sam termin „Direktne investicije nerezidenata u zemlji“ obično deluje kao istrošena politička predizborna izjava, u smislu: „privukli smo iz inostranstva toliko i toliko direktnih deviznih investicija“. Oni malo radoznaliji, kad im dosadi da slušaju takve izjave, izađu na Google da vide šta su te direk-

tne investicije, kad ono na mnogo internet strana uglavnom isto – strane investicije.

Međutim, najradoznaliji tek na sajtu Narodne banke Srbije, pažljivo čitajući Uputstvo za sprovođenje Odluke o obavezi izveštavanja u poslovima sa inostranstvom, gde, nažalost, enigma nije dešifrovana u uvodnom tekstualnom delu, već u objašnjenju kako popuniti DI obrazac, tabela 3, kolona 4, saznaje šta znače direktne investicije, a to su:

- 1-osnivački ulog;
- 2a-povećanje vlasničke glavnice /osnovnog kapitala/
- 2b-povećanje rezervi pravnog lica;
- 3-privatizacija /otkup vlasničkih udela od Agencije za privatizaciju/
- 4-preuzimanje vlasničkih udela od drugih domaćih pravnih ili fizičkih lica;
- 5-ostalo.

To znači da sve firme, koje su imale direktne in-

vesticije od nerezidenata u zemlji (stanja i nove transakcije), treba tromesečno da popune i pošalju DI-1 obrazac Narodnoj banci Srbije.

**Uputstvo za sprovođenje Odluke** o obavezni izveštavanja u poslovima sa inostranstvom / Službeni glasnik RS br. 87/2009/ je četvrti dokument u nizu. Ukoliko se pažljivo pročita do kraja, dešifruje da postoje u određenim rokovima neke obaveze. Prenosim tekst pomenutog Uputstva:

**Obveznici izveštavanja dostavljaju sledeće izveštaje:**

- 1) **izveštaj o stranim direktnim investicijama nerezidenata u zemlji (stanja i transakcije) - na Obrascu DI-1, tromesečno;**
- 2) **izveštaj o stranim direktnim investicijama rezidenata u inostranstvu (stanja i transakcije) - na Obrascu DI-2, tromesečno;**
- 3) **izveštaj o portfolio vlasničkim ulaganjima rezidenata u inostranstvu - na Obrascu PI, tromesečno;**
- 4) **mesečne izveštaje o ulaganju u dužničke hartije od vrednosti - ulaganje rezidenata u dužničke hartije od vrednosti, čiji su izdavaoci nerezidenti i ulaganje nerezidenata u dužničke hartije od vrednosti čiji su izdavaoci rezidenti - na Obrascu HOV;**
- 5) **izveštaj o transakcijama rezidenata sa nerezidentima, po osnovu izvođenja investicionih (građevinskih) radova - na Obrascu GRU, tromesečno;**
- 6) **izveštaj o stanju i prometu na računima rezidenata u inostranstvu i na kontokorrentnim računima - na Obrascu RN, tromesečno.**

*Samo po sebi nameće se pitanje: zar je obaveza o izveštavanju o poslovima sa inostranstvom morala da se raščlani u četiri dokumenta, 2 zakona, 1 odluku i 1 uputstvo?*

**tnim računima - na Obrascu RN, tromesečno.**

Izveštaji se sačinjavaju u SAD dolarima, prema zvaničnom srednjem kursu SAD dolara, poslednjeg dana izveštajnog perioda. Olakšavajuća okolnost je što se svi ovi izveštaji šalju elektronskom poštom na e-mail adresu: devizna.statistika@nbs.rs.

### Kako je u praksi

Međutim, ima nas koji, pored čitanja propisa, znamo i praksu. Sav devizni priliv ili odliv, koji se odvija preko poslovnih banaka, ima isti tok i proceduru. U momentu prispeća sredstava na račun poslovne banke, banka naravno ne zna po kom osnovu su došla sredstva, služba u banci zadužena za devizni priliv šalje pravnom

licu obaveštenje o prispeću sredstava sa obavezom da ga popuni, praktično da podatke po kom osnovu su sredstva upućena na račun tog preduzeća. Za tačnost podataka odgovara direktor, jer on i potpisuje dokument o rasporedu priliva sredstava. Nakon toga, poslovna banka ima rok najduže 48 časova da prosledi Narodnoj banci Srbije obaveštenje o prispeću sredstava.

**Ukoliko se ne postupa po Odluci, Uputstvu i pomenutom Zakonu o deviznom poslovanju, propisana je novčana kazna za prekršaj za rezidente – pravna lica, banke i nerezidente - pravna lica od 100.000 do 2.000.000 dinara ukoliko ne postupe sa propisanom obavezom izveštavanja o poslovima sa inostranstvom. Za isti prekršaj propisana je novčana kazna za odgovorno lice u pravnom licu i banci od 5.000 do 150.000 dinara, dok su preduzetnici za isti prekršaj dužni da plate kaznu od 10.000 do 500.000 dinara. Nazdravlje, da se vratimo na početak, ovi izveštaji služe državi za statistiku!**

Kada firma ima plaćanje prema inostranstvu, to je već poznato koliko dokumenta treba da priloži banci, da bi ona u njegovo ime i za njegov račun poslala sredstva u inostranstvo.

Nameće se pitanje zašto programi nisu usa-

glašeni, ili ko želi da se dokumentacija duplira u NBS?

Sve u svemu, nadležne institucije raspolažu podacima o prilivu ili odlivu sredstava pre nego što firma i dođe u posed novca. Kazna za drugi primerak istih podataka nije ni malo naivna. Ovom prilikom neću ni pominjati brojnu stručnu literaturu, koja tretira ovu problematiku, opominje da bi trebalo podneti DI-1 ili 2 obrazac i druge obrasce, ali nikada da malo jednostavnijim srpskim jezikom kaže ili navede male privrednike na temu, da se i na njih odnose ovi izveštaji ukoliko imaju strani osnivački ulog ili su sami osnivači u nekoj stranoj firmi.

Svi se uglavnom vladaju kao da celokupno poslovanje u zemlji vodi elita iz npr. GENEX-a i sličnih giganata kojih više nema. Što se tiče malih



preduzeća i preduzetnika, oni nisu bitni, ako se ne snađu u lavirintu propisa, još i bolje, dopuniće ionako prazan budžet.

**Pripremajući se za ovaj tekst pitala sam veliki broj svojih kolega, diplomiranih ekonomista, ali i pravnika da mi kažu šta podrazumevaju pod stranim direktnim investicijama. Svi su bili prilično zatečeni. Znali su da je to devizni priliv iz inostranstva, ali niko nije povezao sa osnivačkim ulogom u preduzeću i da još o tome treba svaki čas izveštavati NBS.**

**Nažalost, ovo nije jedina zamka za kažnjavanje. Skoro svaki zakon krase nedorečena i nekompletna odredba, koja vas upućuje na istraživački rad ili na mogućnost plaćanja neke od kazni. Svima koji i malo učestvuju u državnom aparatu, ili primaju platu iz budžeta, usta su puna obećanja, kako treba olakšati i pojednostaviti poslovanje, ali na delu, nažalost, nije tako, zamki i prepreka na pretek.**

*dipl. ecc Biljana Trifunović  
Suvlasnik i direktor „IFA“ d.o.o.  
biljana@ifa.co.rs  
www.ifa.co.rs*